

ახალი ამბები

— **ოსმალეთში ლტოლვილების დაბრუნება.** ოსმალეთში გაიგზავნა 5 პარტია ოსმალეთის ლტოლვილების, რიცხვით რამდენიმე ათასი კაცი.

— **ნოზების გაგზავნა** ამიერ-კავკასიის ვაჭრობის სახ. კომისარიატი აწვდის უცხოეთში გაგზავნათ 250 ფ. ნოზებს.

— **ხელმოწერა გამოცემის პირველ სახელ.** კონსტანტინოპოლის სეკციამ დადგინა, რომ ის მოწვევები, რომელნიც უკმაყოფილო არიან კონსტანტინოპოლის კურსის დამთავრებამდე მიღებულ ნიშნებით დაიშვებიან ხელმოწერად გამოცემაზე.

— **იარაღი ფხიზლობით ლაბარატორიისთვის.** სახელმწიფო უნივერსიტეტმა მიიღო ევროპიდან ფხიზლობით ლაბარატორიის ხელსაწყოები იარაღები.

— **მალარიით ავადმყოფ ბავშვების გაგზავნა.** სასკოლო ასაკამდ აღზრდის განყოფილებამ დაადგინა გაგზავნის სააგარაკო ადგილებზე მალარიით ავადმყოფი ბავშვები, იმ საბავშვო სახლებიდან, რომელნიც არსებობენ პროვინციის ქაობიან ადგილებში.

— **სეირნობა.** კვირას 1 ივლის სახალხო კლუბის „არტოს“ ბაღში გაიმართება სეირნობა—საღამო საბჭოთა მოსამსახურეების კავშირის კულტ-განყოფილების სასარგებლოდ.

— **შრომის ბირჟა.** გამოცხადდა 405, ახლად ჩაეწერა 68, გაიგზავნა სამუშაოზე 26.

— **სკოლების გადაცემა.** დადგენილ იქნა პროფესიონალური სკოლები მეორე, მესამე, მეოთხე და მეხუთე გადაცემის შრომის სკოლებით და გადაეცეს ქალაქის აღმასკომის განათლ. განკარგულებას.

— **სანიმუშო ექსკურსიების მოწყობა.** განათლების კომისარიატმა მზრდების და ქალაქების განათლების განყოფილებებს დაუგზავნა ცირკულიარი მიწერილებებით სანიმუშო ექსკურსიების ქსელის მოწყობის შესახებ. ცირკულიარს დართულ

აქვს დაწვრილებითი გეგმა, თუ როგორ უნდა ეწყობოდეს სანიმუშო ექსკურსიები.

— **ბოროტ მოქმედება აფთიაქში.** სასამართლომ დაამთავრა პროვინორ ბაგრატი ანტონოვის საქმის გარჩევა, რომელსაც ბრალდებოდა წამლების ფალსიფიკაცია. სასამართლომ პროვინორ ანტონოვს მიუსჯა უმალესი სასჯელი დახვრეტა. მხოლოდ ადმინისტრაციის ძალით დახვრეტა შეუცვალეს 10 წლის სატუსალოში დაპატიმრებით სრული იზოლაციით და უფლების აყრით.

— **ექიმების პასუხისმგებლობა მიცემა.** პასუხისმგებლობა მიცემულნი არიან შემდეგი ექიმნი: კონსტ. ლორთქიფანიძე, ვიქტორ მაზელსკი, ალექსანდრა კიზირიაშვილი, სარბეგოვი, მიხეილ ხოჯანიანი, სუსანა მარკოვა, ოლეა მარზუაშვილი, მამედ ალიევი, მიხეილ ნემსაძე, მარია უგრელიძე, გრიგოლ ჩენკალენკოვი და ანა მამონოვა. ყველა ამათ ბრალდებათ პროვინორ ანტონოვის ბოროტმოქმედების ხელის შეწყობა.

— **ტრამვაის რელების ყიდვა.** ინჟ. ვაწაძეს დაევა ქალაქის ტრამვაისთვის შეიძინოს საჭირო რელები რუსეთში.

— **სავალიუტო ბირჟა.** 28 ივნისის ოფიციალური კურსი. ჩეკონენი—13,450 ათ., სტერლინგი—14,450 ათ., დოლარი—3,300 ათ., ოსმალური ლირა—2,360 ათ., ფრანკი—160 ათ.

— **საქონლის ბირჟა.** ხორბალი იაფდება. პირველ ხარისხის ფქვილზე ფასები მტკიცეა. დიდი მოთხოვნილებაა მატყლზე და ზეთზე.

— **მონივრების შესახებ.** ბეჭდითი კავშირმა წინადადება მისცა ავტოლობრივ ბეჭდითი ბიუროს, რათა ყველა რედაქციებმა აძლიონ თავის თანამშრომლებს პონორარი იმ ტარიფით, რომელიც გამოიწვევებულია კავშირის და დამტკიცებულია მთავრობის მიერ. ბიურო უკვე შეუდგა რედაქციების საანგარიშო წიგნების რევიზიას.

ეს დღე ტფილისის მუშათა ცხოვრებაში წაუშლელი დარჩება.

როგორ დაფასეს ტფილისის მუშებმა მუშა ბ. მისურაძე, ან რით განსხვავდებოდა ეს ოუბილე იმ ჩვეულებრივი ოუბილეებისაგან, რომელიც იმართება ხოლმე ტფილისში?

სწრაფი მომენტის მარქსის პოლიტიკის მთავარი მომენტს შეადგენდა მთელი თავისი მოღვაწეობის განმავლობაში. მთელ რაგ თავიანთ წერილებში, სიტყვებში, მოხსენება და მწერლობებში ინტერნაციონალის კონგრესებზე, მარქს-ენგელსი უხსნიდნენ ევროპის მუშათა კლასს, რომ რუსეთის რეაქცია არის რევოლუციის მტერი და ამ ძალაში ევროპის რეაქცია თავის დამხმარე მფარველს ხელდას. ამიტომ იყო, რომ მარქსის გაზეთი დაიწყო მთელი რედაქციის წინააღმდეგ გერმანიის, რომ ამით გზა გახსნოდა რევოლუციონერ და ნაციონალურ-პროგრესულ მოძრაობას. 1848 წ. ივნისში „ახალი რეინის გაზეთი“ სწერდა: „Царь спит перед бурей Тюрнии!“ და მოუწოდებდა რუსეთის წინააღმდეგ გასლაშქრებად რევოლუციის გამარჯვების მიზნით. მართლაც 30 წლის შემდეგ დოკუმენტურად დამტკიცდა, რომ ნიკოლოზ I წინადადებას აძლევდა პრუსიის კამაროლის რუსეთის ჯარის დახმარების შესახებ გერმანიის რევოლუციის ჩახალჩობად და ძალით დესპოტიზმის აღსადგენად. ერთი წლის შემდეგ რუსეთის მეფემ გადააჩინა ავსტრიის დესპოტიზმი მუხრანის რევოლუციის განადგურებით. ამიტომ გაზეთისა და თვით მარქს-ენგელსისათვის ნათელი შეიქმნა, რომ გერმანიის რევოლუცია ვერ გაიმარჯვებდა, თუ იგი არ დაამხრებდა პრუსიისა და ავსტრიის დესპოტიზმს, ეს მიზანი კი მიუღწეველი დაუჩვენებდა, სანამ რუსის მეფე განაგებდა ევროპის საქმეებს და ეხმარებოდა ამ ორ დესპოტს. (იხ. მერინგის წიგნი—129).

თვით ენგელსმა 28 წლის შემდეგ ასე შეაფასა მაშინდელი პოლიტიკა რუსეთის მეფისა: „Россия стала главным столбом европейской реакции, не отказывая себе при этом в удовольствии посредством панславских подстрекательств, подготавливать дальнейшие завоевания в Австрии и Турции. В революционные годы усмирение Венгрии Россией имело для восточной и средней Европы такое же решающее значение, как игольская битва в Париже для запада Европы.“ (იხ. Статьи 1871—75 გ. ს. გვ. 43)

ენგელსი ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ ახლაც (1874 წ.) ოფიციალური რუსეთი წარმოადგენს მთელი ევროპის რეაქციის ყავარჯენს, და სანამ ავსტრიისა და გერმანიის მთავრობების ზურგს უკან სდგას რუსეთი, გერმანიის მუშათა მოძრაობას ყოველთვის მოელოა დამარცხება (გვ. 44).

რუსეთის იმპერიალიზმისა და პანსლავიზმის საკითხი აშკარად ცენტრალურ ადგილს იჭერდა მარქსის პოლიტიკაში; იგი ამ რეაქციონერ ძალაში ხედავდა ევროპის მუშათა მოძრაობის ერთ ერთ დიდ შემაფერხებელ ელემენტს.

როგორი იყო მარქს-ენგელსის შეხედულებით ავსტრიის სლავიანთა დამოკიდებულება რუსეთის იმპერიალისტურ პოლიტიკასთან? მათი განმარტები, პოლონელების გამოკლებით, სლავთა ერები, წარ-

ჩაბაკირველია ბევრი რამეებით და უმთავრესად იმით, რომ მისურაძის ოუბილე იყო რევოლუციონური შინაარსის, რომელშიაც ჩაქსოვილი იყო გულწრფელი სული და გული მუშა ხალხის.

დაიხ, გულწრფელი, ვინაიდან ძალდაუტანებლად მოხლეჩაველი მუშები ვერ დაიტია რუსთაველის დიდმა თეატრმა; მოთხოვნილება დიდი იყო, სურვილი განუსაზღვრელი და ამიტომ ოუბილეს მომწყობმა კომისიამ საყვედურები ბევრი მიიღო მუშებისაგან, რადგანაც ბევრმა მუშამ ვერ იხილა მისურაძის ოუბილე თეატრში ულაგობის გამო.

უკვე 9 საათზე მუშებით გაქედილი თეატრის მშენებელი სანახაობას წარმოადგენდა. რომელთაც გართობით უმასპინძლებოდა ყოფილი ადელხანოვის ფაბრიკის მუშათა ორკესტრი.

საიუბილეო წარმოდგენის დაწყებამდე თ. ნასიძემ მოკლედ დაახასიათა ბესო მისურაძის მოღვაწეობა და ვინაობა.

წარმოდგენა პიესა „თამარ ბატონიშვილი“—თ დაიწყო და გათავდა „ნანუშა“-თი. პიესა „რაც გინახავს ევლარ ნახავ“ დავიანების გამო მოიხსნა.

წარმოდგენაში მონაწილეობდა ქართული სცენის დამამშვენიებელი და კომედიის გენიოსი რესპუბლიკის სახალხო მსახიობი ვახო აბაშიძე.

ოუბილიარმა შეასრულა მაქანკალი „ხანუშას“ როლი.

როგორი იყო მისი თამაში და როგორ დაახასიათა მან როლი?

ამაზედ ლაპარაკი სრულიად ზედმეტად მიგვაჩნია, ვინაიდან ჩვენ მუშებმა მისურაძეს ოუბილე გადაუხადეთ არა როგორც „ახალი შკოლის“ ხელოვან-მსახიობს, არამედ იმ ძველი და ქრთური შკოლის აღზრდილ მუშა-მსახიობს, რომელიც თავის მიწურულს შეგნებით და „თავისებური“ ხელოვნებით ბოგანო ხალხის უბნებში აკეთებდა იმ საქმეს, რომელმაც 30 წლების განმავლობაში საგარეოში წაყოფი გამოიღო რევოლუციის ნიდაგის მოსამზადებლად... მეტი არაფერი...

ბესო მისურაძე რომ ბუნებას უხვი და „მადლიერი“ ნიჭით დაეჯილდოვებინა და გარდაქმნილიყო პროფესიონალ მსახიობი, იგი უნაყოფო იქნებოდა ჩვენთვის, ვინაიდან ასეთია მწარე სინამდვილე გარეთა უბნების სახალხო თეატრების ისტორიისა.

დაახლოებით 12 საათზე მუსიკამ დაუკრა ინტერნაციონალი, ფარდა აფრიალდა და დაიწყო საზეიმო სხდომა.

სურათი მშვენიერი და ლამაზი იყო.

მოადგენდნენ რუსეთის იმპერიალიზმის „ფორპოსტს“ და მთელი მათი პოლიტიკა მიმართული იყო რევოლუციის გასანადგურებლად. მარქს-ენგელსის გაზეთი („ახალი რეინის გაზეთი“) აღნიშნავდა, რომ სლავიანები არასდ არ ღებულობდნენ სერიოზულ მონაწილეობას რევოლუციონერ მოძრაობაში 1848 წ. „მაშინ, როდესაც ფრანგებმა, გერმანელებმა, იტალიელებმა, პოლონელებმა, ჰუნგარელებმა ასწიეს რევოლუციის დროშა, სლავიანები როგორც ერთი კაცი დასდგნენ კონტრ-რევოლუციის დროშის ქვეშ, ყველაზე წინ სამხრეთ სლავები, რომელნიც უკვე დიდი ხნის წინადა იცავდნენ თავიანთ კონტრ-რევოლუციონერ ზრახვებს ჰუნგარელების წინააღმდეგ, შემდეგ ჩეხები, მათ უკან კი, საომრად შეიარაღებული, გამზადდებოდნენ გადამჭრელ მომენტისათვის ბრძოლის სარბილზე გამოსასვლელად, რუსები“ (სტეკლოვის წიგნი-გვ. 29).

მერინგი თავის მონოგრაფიაში გადმოგვცემს, რომ მარქს-ენგელსის დამოკიდებულებაში სლავთა ერებთან, უწინარეს ყოვლისა გადამჭრელ როლს თამაშობდა რევოლუციის ინტერესები; ვენის მთავრობის ბრძოლის დროს წინააღმდეგ გერმანიისა და ჰუნგარიის რევოლუციონერებისა, ავსტრიის სლავიანები, პოლონელების გამიშვებით იდგნენ რევოლუციის მტრების მხარეზე. მათ აიღეს ამოხეხული გენა და მისცეს ის შეუზღუდავად შურის საძიებლად სამხრეთ და სამეფო ძალებს; მაშინ, როდესაც ენგელსი გერმანია დაკუნინს, ისინი (სლავიანები) იბრძოდნენ აჯანყებულ ჰუნგარიის წინააღმდეგ. ასეთ პირობებში სრულიად ბუნებრივად შემუშავდა რევოლუციონერთა ბანაკში ანტი-სლავიური პოლიტიკა. ბაქუნინის მოთხოვნაზე-უზრუნველყოთ ავსტრიის სლავიანებისათვის მათი დამოუკიდებლობა, ენგელსი უპასუხებდა: „ჩვენ ამაზე არ ვფიქრობთ. საბრძოლველო ფრანგებზე ძვირის შესახებ. რომელიც ჩვენ მოგვმართავს ევროპის ყველაზე უფრო კონტრ-რევოლუციონერ ხალხების სახელით, ჩვენ უპასუხებთ მითითებით, რომ სიძულვილი რუსებისადმი იყო და შემდეგშიც განაგრძობს შეიქმნეს პირველ რევოლუციონერ მისწრაფებად გერმანიის სიძულვილი. რევოლუციის დასაწყისიდან ამას ემატება სიძულვილი ჩეხებს და კრაოტებისადმი, და ჩვენ, პოლონელებთან და მაღიარებთან ერთად, შევსდებით უზრუნველყოთ რევოლუცია მხაროდ ყველაზე უფრო გადამჭრელ ტერორის გზით ამ სლავიანთა ხალხების მიმართ. ჩვენ ვიცით ახლა, სად არიან თავმოყრილი რევოლუციის მტრები: რუსეთში და ავსტრიის სლავიანთა მიწა-წყალზე, და არავითარ ფრანგებს, არავითარ მითითებას ამ ქვეყნების გამოურკვეველ დემოკრატიულ მომავლის შესახებ არ შეგვიძლია შეგვაჩერონ ჩვეთვალთ მტრებად ჩვენი მტრები“. (მერინგი—123—3)

ისტორიული ცხოვრების ვითარებამ ავსტრიის სლავიანთა ერები გამოიყვანა კონტრ-რევოლუციონერ როლში, ხოლო პოლონელები, გერმანელები, ჰუნგარელები მხარს უჭერდნენ რევოლუციის და

სცენის სიღრმეში აღმართულ ტრაგედიაში ჩაწერილებული იყო ერთი მხრე და მარჯვენა მხრე—ლეგალთა გუნდი ქულაჯებში გამოყოფილი და მთავრად მხარს უჭერდა მარქს-ენგელსის მოძრაობას.

ავანსცენის მარჯვენა მხარე ეკავა საიუბილეო კომიტეტის თავმჯდომარეს ამხ. გ. ყურულიშვილს, მის ამხანაგებს და კომიტეტის წევრებს; მათ გვერდით ისხდნენ ორგანიზაციების, დაწესებულების და მუშათა წარმომადგენლები, მუშა პოეტები, მწერლები და სხვა. სცენის მარცხენა მხარეს აღმართული იყო ოუბილიარის სავარძელი, რომელსაც გარშემორტყმული ჰყავდა ავლადობის მუშათა კლუბის მუშა-მსახიობთა დრამატული წრე თავიანთ რეისორ ი. რევაზიშვილის მეთაურობით.

ალ. მისურაძის გუნდმა იმერია მრავალ ეამიერ და შემოიყვანეს ოუბილიარი მუშა სცენაზე, მის თან შემოჰყვენ სომეხი და ქართველი ძველი ქალბატონები:—ტაში, ვაშა, მუსკა, სიმღერა, აღფრთოვანება და ცრემლიანი სიხარული ერთმანეთს შეეგუო და სცენას და დარბაზს შორის შეიქმნა ერთი პარმონია.

დარბაზი დაწყნარდა, სრული სიჩუმე გამეფდა.

საიუბილეო კომიტეტის სახელით მგრობობარე სიტყვით მიმართა ოუბილიარს თ. ნასიძემ და მიართვა დაფინს გვირგვინი წითელი ლენტით და უკვდავი შოთას უკვდავი ქმნილება „ვეფხისტყაოსანი“.

კომისარია საბჭოს და განათლების კომისარიატის სახელით ფართე სიტყვით მიმართა ოუბილიარს ამხ. ფურხიძემ და გადასცა ნახევარი მილი არღი.

საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის სახელით რევოლუციონერი შინაარსიანი სიტყვა სთქვა ამხ. კვირიკაძემ და გადასცა ოუბილიარ მუშას ორასი მილიონი.

დაიწყო ორგანიზაციების და დაწესებულებების წარმომადგენელთა მისალმონი სიტყვები:—„პაირატუნის“ (სომეხ მწერალთა საზოგადოების) სომხურ გაზეთ „მართაკოჰის“, სომხურ აკადემიურ დრამის, მრავალი სახალხო თეატრების წარმომადგენლების, პროფკავშირების:—მჭექავეების, გემო კვების, მეცხვეთა, შრომის შკოლის, აფთიაქის და ავკალის წყლის სადენ მუშებისაგან, გაზ. ზარია ვოსტოკას ასოთ-ამწყობ მუშებისაგან, რკინის გზის სტამ-

ამით იცავდნენ თავიანთ დამოუკიდებლობას. სლავიანები ჰუნგარიის რევოლუციის დახმარებაში და ჰუნგარელების დამოუკიდებლობა წინააღმდეგ ბრძოლაში ღებულობდნენ აქტიურ მონაწილეობას. ენგელსისათვის ეს არის რევოლუციის წინააღმდეგ ბრძოლა კონტრ-რევოლუციისა და რუსული იმპერიალიზმის სასარგებლოდ. იგი მთელი თავისი არსებით რევოლუციონერ ერების მხარეზე დგება და ტერორით ემუქრება კონტრ-რევოლუციონერ ერებს. იგი სწენდა რომ რევოლუციის გამარჯვების შემდეგ ჩვენ ვიცით რა უნდა გადავკეთოთ—„მაშინ ბრძოლა, შეუზღუდავად ბრძოლა სიკვდილ-სიცოცხლისათვის მოლაღატე, რევოლუციის გამკვეთ სლავიანთთან; მაშინ—გერმანიის ინტერესებისათვის, არამედ რევოლუციის ინტერესებისათვის.“ „უახლოესი საერთაშორისო ომი, სწერს მეორე წერილში ენგელსი,—წაშლის დედამიწის ზურგდან არა მარტო რეაქციონერ კლასებს და დინასტიებს, არამედ მთელს რეაქციონერ ხალხებსაც,—ესეც გარეთვე პროცესი იქნება.“

მე განგებ შევაჩერე მკითხველის ყურადღება ასე ვრცლად მარქს-ენგელსის პოლიტიკაზე სლავიანთა მოძრაობის მიმართ. ამ პოლიტიკის დროს გადამჭრელ როლს თამაშობდა რევოლუციის ინტერესები. იყო კიდევ ერთი მოსაზრება. 1848—52 წლებში მარქს-ენგელს არ სწამდათ ავსტრიის სლავიანთა ერების მომავალი: „იმ უბრალო მიზეზების გამო, რომ არა აქვთ ისტორიული, გეოგრაფიული პოლიტიკური და ეკონომიური წინასწარი პირობები დამოუკიდებლობისა და ცხოველყოფილობისათვის“. აქედან წარმოსდგა ის, რომ ჩეხეთი და კრაოტები მომავლად ნაკლად გამოცხადდეს.)

როგორი პოლიტიკური შეფასება უნდა მიეცა წერილთა მარქს-ენგელსის ასეთი პოლიტიკა? 1) სწორი იყო მათი პოლიტიკა, როდესაც ისინი მხარს არ უჭერდნენ პანსლავიანურ მოძრაობას, რადგან ეს მოძრაობა აღნიშნულ კონკრეტულ პირობებში რეაქციის გამაგრებას უდრიდა. ამ მოძრაობის საშუალებით ცდილობდა რუსის მონარქია თავისი ბატონობა განემტკიცებინა აღმოსავლეთ და ცენტრალურ ევროპის კონტინენტზე. ვერც იმ ერების მოძრაობას და დამოუკიდებლობას დაუჭერდა მარქსი მხარს, რომელნიც რევოლუციის დამხმარე ცდილობდნენ თავის ბედნიერების მიღწევასა და რუსეთის იმპერიალიზმს, „ორ პოსტს“ წარმოადგენდნენ. (ისინი იყვნენ და დარჩნენ ცარიზმის მსახურებდა,—სწერდა შემდეგში ენგელსი). საერთო ცხოვრების პირობებისათვის, გამაგრება ამ მიმდინარეობის ნიშნავდა მრავალი წლების საშინელ რეაქციის და ფეოდალურ-პატრიარქალურ რუსეთის ბატონობას მთელ ევროპაზე, ასეთი კონკრეტულს

*) პროფ. მასარიკი ამბობს, რომ სლავიანების დენაციონალიზაციის, მრავალი სლავიანიც აღნიშნავდა მარქსის მსგავსად.

საქართველო

ამინ გაგულაშვილი.

და შენი საყვედური სამგვარად დათენთილი
თუ ჯერ ვერ გაიგე ჩემთვის ის რომ მეტია.
ელფერი აქ, როგორც—ალგებრის გაკვეთილი
ის ძველი ამბავი და ძველი კომედია!

ბრაკას გამგელელებს ანთებული ქურათი,
რების გუშავი ვერაფერს სულში ვერ სტევს.
ეს მე ჩვენს ოთახში ორჯერ ასი სურათი,
კნება იმაზე, რომ შეგერფი უნივერსიტეტი.

როთი ვერთობი. ესა მაქვს გახარება.
რაფერი ამაში ვისურვებ მომეცია
იტომ იცოდე: მუშას როგორც სახარება
აზე ნასვენო რითმების კოლექცია!

ის და იაფოს, იორდანის მწახველი
ჯოხით, გრძელ ჯოხით უცერად მოგვემატა.
მართობს მე ვერც ის, არ შეჩერდა ნახველი.
ები, ესასტიკობ, ვით მღვდელი ტორკვემად.

შვიდებს მე წიგნი: მარანის „ბატალა“.
ოდ გაუცვითე ტუილისის თეატრები.
შუბლზე ატარებს წარწერას: მატყუარა
მგვარ სახავსეთი მხოლოდ შენ მენატრები!

არის ხალისი. აღარ მყავს ნაცნობობა.
დაიჯერებ. ვფიქრობ: რით დაგაჯერო.
შენგან აღმოგვფხრა მაგ ექვების ობობა
ნდა გავდევქე თითონ მიქელ ანჯელო!

ომწოე ამაყ წვეს, რაც გინდა მამარილო.
ხათა ძლავრი მეგობრობა და მიყვარს შენი: ამინ.
ქოში დამრჩება: რითმების მარმარილო
და მ კარგ მეგობრებში სახელი: „მენიაშინ“

გერცელ ბაზოვი.

ამის შემდეგ გამოვიდნენ მუშა-პოეტები და
ალოცი სიტყვების შემდეგ წაუკითხეს საკუთარი
ქსები გ. ხერუაშვილმა, გ. შინატხელმა, შ. ნავ-

ილელმა, აგრედვე სიტყვებით მიმართეს იუ-
არს მისმა ძველმა მუშებმა და სახალხო თეატ-

რებში და ისტორიულ პერსპექტივის წინაშე
იი რევოლუციონერი სრულიად ზუნებრივად,
დესაც პროგრესი და რეაქცია ერთმანეთს ეჯა-
ბრეულს დაიკვავს, და მარქს ენგელსმაც სლა-
ანთა წვრილ ერების ინტერესები ანაცვალა რე-
ვოლუციისა და საერთოდ ევროპის წარმატების
საქმეს. 2) მაგრამ ენგელსმა მეორე შემთხვევაში
უბრალოდ წაიღინა, როდესაც **გამანადგურე-**
ბელი ომი გამოუცხადა არა არსებულ მოძრაობის
ფორმას; არამედ თვით ნაციას, განსაზღვრულ ერს,
(ჩეხეთს, კრაატებს და სხვ.) *) როგორც აღნიშ-
ნული მქონდა, აქ არის ძირითადი შეცდომა მარქს
ენგელსის პოლიტიკისა, რომელიც მათ ჩაიდინეს
1848—52 წლებში. ბრძოლა გარკვეულ ეროვნულ
მოძრაობებს წინააღმდეგ არ ნიშნავს ბრძოლას
თვით ერის წინააღმდეგ და არც ერის თავისუფ-
ლების მოსპობის ცდას საერთოდ. ენგელს დაავიწ-
ყდა, რომ მაშინდელ სლავიანურ მოძრაობას ხელმ-
ძღვანელობდა რეაქციონური წრეები, რომელთა
მოსპობა ამ ერებსა და მის მშრომელ კლასებს გარ-
კვეულ რევოლუციონერ რიგებში ჩააყენებდა.
მარქს-ენგელსის ეს ძირითადი შეცდომა ხაზგასმით
იქნა აღნიშნული მისი მიმდევრებისაგან (გერინგი,
კაუტსკი); თვით მათაც გარკვეულ ფორმებში ჩამოა-
ყალიბეს სლავიანთა მოძრაობა და მისწრაფება.
როგორც აღნიშნულწესი გვექონდა, 1882 წელს ენ-
გელსი ამბობდა: „პროლეტარიატის გამარჯვება
ანთავისუფლებს მათ (სლავებს) ჰერმეტიკად და
აუცილებლად, და არა დროებით და ფიქტიურად.
როგორც ცარიზმი“. აქ უკვე სლავთა განთავისუფ-
ლებაზე არის ლაპარაკი და არა მათ განადგურე-
ბაზე.

მოკლეთ მოგზაზოთ, თუ როგორი ადგილი და-
იჭირა მარქსის მთელს პოლიტიკაში ეროვნულმა მო-
ძებრმა კაპიტალიზმის ბატონობის პერიოდში. 1848
წელს მარქსი აუცილებლად მოელოდა სოციალური
რევოლუციის დასაწყისს, მაგრამ სხვა და სხვა ქვეყ-
ნებში ამ რევოლუციის სხვა და სხვა გვარი ფაზე-
ბე უნდა გაეყარა. მარქსისთვის ერთი რამ იყო გარ-
კვეული, ის რომ ინგლისის გარეშე ეკონომიური

*) ერთ კერძო წერილში (1851 წ.) ენგელსი
მეტად უხეშად ახასიათებს, პოლონეთის ერსაც, პო-
ლონეთის ისტორიის შესწავლამ ის მიიყვანა იმ
დასკვნამდე, რომ ეს ნაცია იშლება, და მისით
შეიშლება მხოლოდ სარკველობა როგორც საშუა-
ლებსა იმ დრომდე, სანამ რუსეთი არ იქნება მო-
ციული ავარტული რევოლუციით. ამ მომენტიდან
პოლონეთის არსებობა და ჰიარავს ყოველივე
აზრს. „Польша“ გვ. 26). ეს იყო ენგელსის პირა-
დი აზრი კერძო წერილში გამოთქმული, რომელიც
არ გაუზიარებდა მარქსს, ორიოდ წლის შემდეგ
თვით ენგელსმაც უარყო. მისი აზრით „პოლონე-
თის უფლება დამოუკიდებელი არსებობისა ევრო-
პის ხალხთა ოჯახში უდავოა“.

ს. —დ.

გაზეთი

„ტ რ ი ზ უ ნ ი ს“

კანტონისაგან

ივლისის 1-დან „ტრიბუნა“

ელირება:

თვითრად 1250,000 მ.

ცალკე ნომერი 50,000 „

რების პიონერებმა გ. ჯაბაშვილმა და იოსებ იმედა-
შვილმა. აგრედვე ასოთ-ამწყობ ძველმა მუშა-მსახიო-
ბმა გულაზიანმა.

იყო მრავალი მისალოცი წერილები და ლამის
მომუშავე მუშებისაგან მისალოცი დეპეშები.

სიმრავლის გამო საიუბალეო კომიტეტმა შეს-
წყვიტა წარმომადგენელთა მისალოცი სიტყვები.
მისალოცი სიტყვების დროს უკრავდა ორკეს-
ტრი და მღეროდნენ ობილირისათვის განსაკუთრე-
ბით მომზადებულ სიმღერებს.

განსაკუთრებული სიტყვით მიმართა ობი-
ლიარს მცხოვანმა სახალხო მუშაქმა და ქართველმა
მწიგნობარმა ზაქარია ქიქინაძემ.

ყველაფერი გათავდა.

უკანასკნელი სიტყვით მიმართა საიუბალეო
კომიტეტის საპატიო თამაჯდომარემ ამხ. გიორგი
ყურულაშვილმა.

ამხ. გ. ყურულაშვილმა მუშა ობილიარს მიუ-
ლოცა ტფილისის აღმასკომის და სრულიად საქარ-
თველოს პროუკავშირთა საბჭოს სახელით რომელ-
მაც სიტყვა: ამხანაგო ბესო, დღევანდელი ობილი
მარტო შენ კი არ გეკუთვნის, არამედ ეს ობილი
მბეჭდავი მუშის სახით და მუშა-მსახიობის სახელით
არის მთელი მუშათა კლასის გამარჯვების დღესას-
წაული. ამხ. ყურულაშვილმა თვლი გადაავლო დარ-
ბაზს და განავრძო:—რას ნიშნავს და რას გვეუ-
ბნება ეს ამოდენა მოზღვაებული მუშა ხალხი?
მოიყვანა ეს მუშები აქ ვინმე ძალათ? რასაკერ-
ველია არა! დღევანდელი ობილი ფარისევლი
კი არ არის, არამედ გულწრფელი, მუშების გული-
დან აღმოხეთქილი და მათი სურვილით გამოწვე-
ული... რატომ არა სჩანს დღეს აქ ბურჟუაზიული

გარდატეხა კონტინენტზე ევრაზიითა ცვლილებას
ვერ გამოიწვევდა. „ქვეყანა, (ინგლისი), რომელმაც
გადააქცია თავის პროლეტარებზე მთელი ხალხე-
ბი, მთელი მსოფლიო მოაქცია თავის გიგანტიურ
ბატონობის ქვეშ, რომლის საკუთარ საზღვრებში
კლასიურმა ანტაგონიზმა მიიღო ყველაზე უფრო
ცინიკური ფორმა, ინგლისი თითქმის წარმოადგენს
კლდე, რომელზედაც იმსხვრევა რევოლუციონერი
ტალღები! ის კლდე სიმშლით ახალ საზოგადოე-
ბას ჯერ კიდევ დიდისავე მუცელში“. ასეთ პირო-
ბებში, მარქსის აზრით, სოციალისტური მოძრაობას
საფრანგეთში შეუძლია არსებითად შეაყიოს ბრი-
ტანეთის ბატონობა. საფრანგეთის პროლეტარიატის
აჯანყება, რომელიც დასცემს საფრანგეთის ბურჟუ-
აზიას, საზოგადოთ გამოიწვევს მუშათა კლასის გან-
თავისუფლებას: ერთი მხრით, ის დაეხმარება ყვე-
ლა ბურჟუაზიულ რევოლუციებს ევროპაში, (გერ-
მანეთში, ჰუნგრეთში და სხვა, რომელნიც თავის
მხრით წარმოადგენენ უშუალო გარდამავალ საფე-
ხურებს, პრელიუდებს სოციალისტური მოძრაობის
სათვის, მეორეს მხრით, საფრანგეთის პროლეტა-
რიატის გამარჯვება გამოიწვევს საერთაშორისო
ომს, რომლითაც ძველი ინგლისი დამარცხდება და
ჩარტისტული პარტია ჩაიდებს ძალა-უფლებას
ხელში: „ჩარტისტები ინგლისის მთავრობის სათა-
ვეში—მხოლოდ ამ მომენტში სოციალური რევო-
ლუციია გადღის უტოროს სფეროდან სინამდვი-
ლის სფეროში“ (იხ. დამწერლებით სტეკოლეს
წიგნი—31). ასეთი მაგარი რგოლებით იყო გადამ-
შული ერთი მეორეზე მარქსის პოლიტიკა სხვა და
სხვა ქვეყნებში. მარქსს კარგად ესმოდა, რომ ცენტ-
რალური და აღმოსავლური ევროპა, პარტიარქალუ-
რი არტახებით შემოკრიბი, ვერ მოახდენდა უეც-
რად სოციალურ რევოლუციას, ამ ქვეყნებში
ლეტარიატი ვერ შესძლებდა ძალა-უფლების დაუ-
ყოვნებლივ ჩადებას ხელში; ამ შემთხვევაში პრო-
ლეტარიატს უნდა გამოეყენებინა ბურჟუაზიული ძა-
ლები და მათის დახმარებით გზა გაეხსნა სოცია-
ლური მოძრაობისათვის, რომელსაც გაამარჯვებდა
და გაამტკიცებდა საფრანგეთის პროლეტარიატის
გამარჯვება. ამავე გეგმებთან ისეა შეწყობილი მა-
შინდელი ნაციონალური მოძრაობის გამარჯვების
შანსებიც: იმ ნაციებს, რომელნიც 1848 წ. იბრძო-
დნ თავიანთ განთავისუფლებისათვის, შეეძლოთ
თავიანთი მიზნების მიღწევა სრულად მხოლოდ პრო-
ლეტარიატის გამარჯვებით.

მარქსის მაშინდელ გეგმებში ეროვნული მო-
ძებრის დღის როლს თამაშობს: განთავისუფლება გან-
საზღვრული ერებისა არის მისთვის უახლესი
პროგრამის საკითხი, ერთ-ერთი სადღესო ძირითა-
დი ამოცანა და მიზანი.

მეორეს მხრით ეროვნული მოძებრის ხდება,
რევოლუციონერი ფაქტორი, როგორც საშუალები
ძველ პარტიარქალურ და ბურჟუაზიულ წყობილებე-
ბის დასარღვევად: ამბობენ, განთავისუფლება ერე-
ბისა ხელს უწყობს რევოლუციის განვითარებას

მოაზროვნე ინტელიგენცია, ის ინტელიგენცია, რომ-
მელსაც ჩვენ, მუშები, არას დროს გვერდს არ უგ-
ლით და ვართ მათი პატივისმცემელნი... რატომ
არ არის დღეს აქ სახალხო სახლის წარმომადგენე-
ლი, იმ სახალხო სახლის, რომელიც ითვლება ყველა
სახალხო თეატრების ავანგარდად და რომლის 30
წლის ოუბილესაც ვაპირებთ ჩვენა?!. ამხ. გ. ყურულ-
აშვილმა ეს მოვლენა მუშუარებით აღნიშნა.

და მართლაც, არ ვიცით რა გარემოებით არ
დაესწრო ოუბლეს არც ქართული აკადემიური
დრამის, არც სახალხო სახლის და არც ქართველ
მწერლობის წარმომადგენელნი.

პარტიარქი

დღეს, საღ. 7 საათზე, პარტიის ცენტრალურ
კლუბში დანიშნულია პირველ რაიონში (დღესუბე
და ნაძალადევის) მცხოვრებ ამხანაგების კრება.
დასწრება სავალდებულოა.

პ. მდივანი.

სოფ. საგარეჯო (ტფილ. მაზრა) კვირას, ივ-
ნისის 24-ს აქ გაიმართა პარტიულ ამხანაგთა და
თანამგარძნობთა კრება. მოწვეული იყო ტფილისი-
დან მთავარ კომიტეტის წარმომადგენელი ზოგო-
ერთი კითხვების გასარკვევად. საქმე იმაში გახ-
ლავთ, რომ დღიდან საქართველოს გასაბჭოებისა
აქ არაფერ მოსულა და გაუცვინა აქაური ამხანაგე-
ბისათვის პარტიაში მომხდარი განხეთქილების მი-
ზეზ-შედეგები. წინაღ სოფ. საგარეჯოში ჩვენი ორ-
განიზაცია ძლიერი იყო და მემარცხენეობდა, ვი-
ნაიდან შესდგებოდა ნამდვილ ღირებულეობისაგან
და ინტელიგენციის მშრომელი ნაწილისაგან. არა
სოციალისტური ელემენტები ორგანიზაციაში თით-
მის არ იყო, ან არავითარი გავლენა არ ჰქონდა.

მ ე ტ ი რ ი ბ ა ა ? !

(ისევ ქართული ენის შესახებ).
გაზეთ „ტრიბუნა“-ის მე-48 ნომერში ამოვი-
კითხე საქართველოს სახანაქის სოხუმის განყოფი-
რების მმართველის მოქ. ჩხატარაშვილის წერილი
რედაქციის მიმართ.

რედაქციის იმ შენიშვნის შემდეგ, რომელიც
დართული აქვს ჩხატარაშვილის წერილს, საჭირო
არ იყო ჩემი განმარტება, რომ მოქ. ჩხატარაშვი-
ლი თავის გასამართლებლად და ჩემი „მეტჩირო-
ბის“ დასამტკიცებლად, არ ეყრდნობოდა სახან-
ის მთავარი გამგეობის არ არსებულ დადგენი-
ლებას.

და უადლებს პროლეტარიატს ძალა-უფლების და-
პყრობას.

მარქს-ენგელსის ორგანომ საერთაშორისო პო-
ლიტიკის ფართო პროგრამა წამოაყენა და მოით-
ხოვა ევროპის გრანდიოზული გარდაქმნა ახალს სა-
ფუძვლებზე (სტეკოლვი—29). ეს პროგრამა ითხოვ-
და თავისუფლად და გაერთიანებულს გერმანიის,
თავისუფალ პოლონეთს, თავისუფალ იტალიას, თავ-
ისუფალ ჰუნგრეთს, —შემდეგში ამას დავამატა თავ-
ისუფალი ირლანდია, ელზას-ლორენი და სხვა. მაგ-
რამ ეს პროგრამა რადიკალურად ებრძოდა პანსლა-
ვისტურ მოძრაობას, როგორც რეაქციონერ მი-
მართულებას და რუსეთის იმპერიალიზმის ფორ-
მისტს.

მარქს-ენგელსი აყენებდნენ ეროვნულ პროგრამ-
ის საფუძვლად დიად ინტერნაციონალურ პრინ-
ციპს: „არც ერთ ერს არ შეუძლია განთავისუფლ-
დეს მანამდე, სანამ იგი ჩაგრაფს სხვა ერს“ („კომ.
მან.“ გვ. 235). ამ პრინციპის ძალით იგი გარკვე-
ულ პროგრამას აძლევდა მავარელი ერების პროგ-
რესიულ ელემენტებს: იბრძოლეთ „თქვენის ნაციის“
მიერ დაჩაგრულ ერების გასანთავისუფლებლად.
„რომ შეიქმნეს თავისუფალი გერმანია, ამისათვის
მან უნდა მისცეს თავისუფლება მეზობელ ერებს“,
—„გერმანიის განთავისუფლება არ შეიძლება
მხოლდეს მანამდის, სანამ არ მოხდება პოლონეთის
ანთავისუფლება, რომელსაც ჩაგრაფს გერმანია“.
ასეთსავე დებულებას აყენებდნენ რუსეთის მიმარ-
თაც მარქს-ენგელსი. ირლანდიის მაგალითზე მარქ-
სი, როგორც აღნიშნული გვექონდა, რამოდენიმე
წლის განმავლობაში უმტკიცებდა ინტერნაციონა-
ლის წევრებს დაჩაგრულ ერის განთავისუფლების
რეალურ მნიშვნელობას სოციალური რევოლუციი-
სა და ინგლისის პროლეტარიატისათვის.

მეორეს მხრით, დამინებაში მყოფ ერებისათ-
ვისაც მოითხოვდა ზოგადად ერთა თვითგამორკვე-
ვის პრინციპს*) და ამხედრებდა მათ კაპიტალის
ბატონობის წინააღმდეგ.

თუ არ მივიღებთ მხედვლობაში ზოგიერთ
წვრილ სლავიანურ ერებს. მარქს-ენგელსი აყენებ-
დნ რეალურ შინაარსს პროგრამას ველა ნაციე-
ბისათვის: ყოველი ერის ცალ-ცალკე გაერთიანე-
ბას და მათთვის დამოუკიდებლობის შექმნას; ეს
იყო ძირითადი საფუძველი, რომლის საშუალებითაც
მათ შესაძლებლად მოაჩნდათ ერების ინტერნაციო-
ნალური თანამშრომლობა საერთო მიზეზებისათვის
და ხდებდნ მას პროლეტარიატის გაერთიანებისა ღ
და ბატონობისა ქვეყნებზედ; ეს ორივე მომენტი
შეადგენდა მე-XIX საუკუნის ნაციონალური მოძ-
რაობის ძირითად ამოცანას. ამ გვარად. ზოგადად
და საერთოდ ამ ძირითად ამოცანებს მარქს-ენგელ-
სმა გარკვეული პრინციპიალური პასუხი გასცეს და
მათი რეალურად გადაჭრისათვის გარკვეული პრაქ-

*) იხ. გ. იეკის. „ინტერნაციონალი“ გვ. 37,

იმედია ხალხისთვის მოამადარე მუშების იუ-
ბილები უკანასკნელი არ იქნება.

იუბილიარი მუშა მისულა მუშათა მოძრაობის
მისკომმა, პროუკავშირთა ხაზით, რომელიც
სხვა და სხვა დაწესებულებებში, ორგანიზაციებში
და ქარხნის მუშებმა ფულით დააჯილდოვეს.

ქუშმარიტად, რაც დასთესა, ის მოიმკო.

ასე გადაიხადეს ასოთ-ამწყობი მუშა-მსახიობის
ბესო მისულარძის იუბილე, რომლის საზეიმო სხდო-
მას არ ამშვენებდა; არც მწვანე სუფრისანი მაგი-
დები, არც ფარები და არც „დივა-კრესლოები“.

მუშა დ. მელო.

დღე დღეზედ მოველოდით, მაგრამ არაფერ მოვიდა
ჩვენთან პარტიული საკითხების გასარკვევად. ბო-
ლოს, სამი წლის ლოდინის შემდეგ, ისევ ჩვენ მო-
ვიწვიეთ ამ მიზნით და მთავ. კომიტეტმაც გამო-
გზავნა ამხ. ს. ამალობელი.

ხსენებულ კრებაზედ ამხ. ამალობელმა მოკ-
ლედ განმარტა მომხდარი განხეთქილების და მე-
მარცხენე სოც. ფედერალისტთა პარტიის დაარსე-
ბის მიზეზები. შეკითხვა განმარტებათა შემწევობით
საკითხი სავსებით გამოირკვა და კრებამ აირჩია
სამეული, რომ ესლავე, სულ მოკლე დროში, ჩასწე-
როს მსურველები თანახმად მთავარ კომიტეტის
ინსტრუქციისა და მოიწვიოს საორგანიზაციო კრე-
ბა კომიტეტის ასარჩევად.

კრება ძრიელ კმაყოფილო დარჩა მოხსენებით
და ერთმა გიულმა სთხოვა მთავარ კომიტეტის
წარმომადგენელს მოკლე დროში ეწვიოს სოფ.
გიორგი-წმინდის ასეთივემოსხენებით და ორგანიზა-
ციის დასაარსებლად.

უწყინარი.

ჩხატარაშვილის მტკიცებით, ვითომ სოხუმის
განყოფილებას, გამგეობის დადგენილების თანახ-
მად, დავალბული აქვს მიწერ-მოწერის წარმოება
რუსულ ენაზე.

მე ვაცხადებ, რომ ეს არ არის მართალი.
გამგეობას ასეთი დადგენილება არ გამოუტანია და
ვერც გამოიტანდა, ვინაიდან ეს იქნებოდა აშკარა
უკანონობა.

გამგეობას აქვს გამოტანილი დადგენილება,
რომლითაც სოხუმის განყოფილებას, როგორც სხვა

ტიკულ პროგრამა წამოაყენეს. პრინციპიალურად ეს
პროგრამა მაშინდელ გარკვეულ კონკრეტულ პე-
რიოდისათვის მისაღები და სწორია.

ახლა ვიკითხოთ, როგორ ეროვნულ პროგრამ-
მას აყენებენ მარქს-ენგელსი გარდამავალ პერიოდ-
დისათვის, როდესაც პროლეტარიატი ჩაიდებს პო-
ლიტიკურ ძალა-უფლებას ხელში და განამტკიცებს
თავის დიქტატურას?

ამ წერილების მეოთხე თავში მე შევეცადე
დამემტკიცებინა, რომ მარქს-ენგელსის შეხედულე-
ბით ეროვნული თავისუფლების სრული განადგურე-
ბისა და განადგურელობისა განხორციელდეს მხოლოდ პროლე-
ტარიატის სრული გამარჯვებით. ელზასელების შე-
სახებ 1882 წ. ენგელსი სწერდა: „განთავისუფლე-
ბი ის (პროლეტარიატი) და თქვენც (ელზასელები)
იქნებით თავისუფალნი“, იმავე წერილში
სლავთა შესახებ ამბობდა: „პროლეტარიატის გამა-
რჯევა ანთავისუფლებს მათ (სლავებს)“. გეჰსარი-
ტად და აუცილებლად, და არა დროების და ფი-
ქტიურად, როგორც ცარიზმი“. ამ გვარად პროლე-
ტარიატის გამარჯვება, პროლეტარული დიქტატუ-
რა დაწესება არის ერთად-ერთი საშუალება და
წყარო ყველა დაჩაგრულ ერთა განთავისუფლებისა.
და მრავალი წლების მრავალ გვარ მონობაში მყო-
ფი ეროვნული ერთეულები შესძლებენ აღდგინონ
თავიანთი შელახული უფლებები და გახდნ „თა-
ვიანთი სახლის სრული ბატონ-პატრონი“.

მაგრამ როგორი ფორმებში შესძლებს მშრო-
მელი ერი გამოხატოს თავისი ეროვნული ნების-
ყოფა და იარსების, როგორც ერთეულმა? უკეთ
როგორი უნდა იქნეს ეროვნული პოლიტიკა გამა-
რჯეველთა პროლეტარიატისა?

ამ საკითხის ნათელსაყოფად მე მოვიყვან პი-
რეული ერის მიერ მნიშვნელოვან ისტორიულ
ფაქტს როგორც ამ ბოლო ხანებში გამოქვეყნესულ
ცნობებით მტკიცდება, პირველი ინტერნაციონალი
დიდ ყურადღებას აქცევდა პოლონეთის საკითხს,
რომლის მხურვალე დამცველად გამოდიოდნ მარქ-
სი და მისი მიმდევრები, ხოლო პრუდონი და მისი
მიმდევრები სიეროდ უარყოფდნ ნაციონალურ
საკითხს და წინააღმდეგნი იყვნენ აოლონეთის აღ-
დგენის პროგრამის წამოყენებისა. თვით მარქსი,
გამოდიოდა რა გარკვეული პოლიტიკურ მოსაზრე-
ბებიდან, ერთა თვით გამარჯვების უფლების ძა-
ლით. ითხოვდა პოლონეთის დამოუკიდებლობა
(1866 წ.) ენევის კონგრესზე (1866 წ.) მარქსმა
წარადგინა ვოცელი დასაბუთებელი მოხსენებისა პო-
ლონეთის საკითხის შესახებ და მოითხოვა წინა კო-
ნგრესის დადგენილების დამტკიცება. მარქსისტების
ლიდერად კონგრესზე გამოვიდა მარქსის მეგობარი,
ძველი მარქსისტი ბეკერი, რომელმაც წამოაყენა
კიდევ დამატებით ნაწილი. ამ ნაწილში მარქსის-
ტები გამოთქვამენ რწმენას იმაში, რომ ინტერ-
ნაციონალურ მუშათა ასოციაციის გამარჯვებასა და
გარკვევების საშუალებით თავის თავად იქნება
მიღწეული მოსპობა რუსეთის დესპოტიური გავ-

განყოფილებებს ევალემა მიწერ-მოწერის წარმოება სახელმწიფო ენაზე, ესე იგი ქართულად, იმ გამო- ნაკლისით, რომ არა ქართულ ელემენტებთან ნება- დართულია მიწერ-მოწერა რუსულად.

ჩხატარაშვილი კი, მიწერ მოწერას აწარმო-ებს რუსულად თვით საქართველოს სახანაის გან-ყოფილებებთანაც, იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც ეს მიწერ-მოწერა შეეხება ქართულ კლიენტებს და ამას იმით ასაბუთებს, რომ იგი „დაწესებულების ხელმძღვანელია და კეთილსინდისიერად ასრულებს თავის მოვალეობას“. „ეროვნულსა და პოლიტიკურ საკითხებზე შემწევები დაუშვებლად მიაჩნია“. ესე იგი კანონს არ ემორჩილება და ეს მიაჩნია მოვალეობის კეთილსინდისიანად შესრულებად; „თავისი ერის ბედნიერებით ბედნიერს და უბედურებით მტრარაღეს“ ენის საკითხი დაუშვებლად და მეტი-რობად მიაჩნია, იმისდა მიუხედავად, რომ ქართუ-ლი ენა, საბჭოთა საქართველოს ძირითადი კანო-ნი და მისგან გამომდინარე მთავრობის მრავალი ცირკულიარებით, ცნობილია სახელმწიფო ენად, რომელზედაც გვევალება საქმის წარმოება ყველა დაწესებულებების ხელმძღვანელთ.

ჩხატარაშვილი თავიანთს, რომ მას ბურჟუა უწოდეს და ამბობს: „ჩემი ბურჟუაზია არავის უთ-ქვამსო“, მართალია ჩხატარაშვილი კაპიტალიზმის არ არის, მაგრამ ისიც მართალია, რომ ის არის ბურჟუაზიული მსოფლმხედველობის მიმდევარი. თუ ამასაც ითავილებს მოქ. ჩხატარაშვილი, მაშინ მე შემძლია დაუმტკიცო მას, რომ იგი ჯერ ნენშევიკი იყო და შემდეგ ნაციონალ-დემოკრატი, დღეს კი როგორც მოღვაწე უპარტიოს უწოდებს თავის თავს.

ასეთი ვაჟბატონების უმრავლესობა ჩემად სი-სინებენ: „საქართველო გაყიდეს, დამოუკიდებლო-ბა, ენა წაართვესო“ და როდესაც ჯერ კიდევ მი-ვა ენის საკითხსაც მეტირობად ნათლავენ.

ჩხატარაშვილი მიწოდებს „ცნობილი“ პირო-ვნებას. მე „ცნობილი“ ვარ თუ არა, ამას ამ შემ-თხვევაში მნიშვნელობა არ აქვს, არც ჩემს პირო-ვნებას აქვს. უბრალო მომავლადი ვარ, მაგრამ იმი-ტომ ვთქვამარ ზოგიერთებს, რომ სოხალიზმ-ფე-

დერალიზმის საღ გეზის ლალატს არავის შეგარ-ჩენ, პირუთენელად ვამხელ, ამით ვარ ცნობილი 1905 წლიდან და ამით ვამაყობ კიდევ.

სახანაის ფოთის განყოფილების მმართველი მ. ესაკია.

ხელნაწილი

მომღერალი ქალი თარხანშვილი იტალიაში დიდ საოპერო თეატრში მოღვაწეობს. იტალიის გაზეთები დიდი ქებით იხსენიებენ ქართველ მომ-ღერალ ქალს.

მიხეილ ნანობაშვილი. პარიზის „petit ope- ra“-ს თეატრში პრემიერ საოპერო მსახიობათ ითე-ლება ჩვენი თანამემამულე ტენორი მიხეილ ნანო-ბაშვილი (დარიალ).

მთავრობის მოქალაქე და გან-პარკულაბანი.

არაბნაბა № 10.

საქართველოს სოც. საბჭოთა რესპ. სახალხო კო-მისარია საბჭოსი.

საქართველოს სოც. საბჭოთა რესპუბლიკის სახალხო კომისარია საბჭოს ამა 1923 წლ. ივნის-ის 13-ს დადგენილებით საქართველოს სახალხო კომისარია საბჭოს საქმეთა მმართველად დანიშნუ-ლია ამხ. ალ. სალარიძე, მისი სახ. კომისარია საბ-ჭოს პასუხისმგებელ მდივნის თანამდებობაზე და-ტოვებით, 1923 წლ. ივნისის 1-დან.

სახალხო კომისარია საბჭოს თავმჯდომარე **შ. ელიავა.**

სახ. კომისარია საბჭოს მდივანის მაგიერ **გ. პარკაძე.**

1923 წ. ივნისის 22.

რედაქტორი—სარედაქციო კოლეგია.

გამომცემელი—მთავარი კომიტეტი.

ლაპარაკი

სამხედრო აღრიცხვის ბარათი 1894 წელში დაბადების, ტფილისის მეორე უბნის აღმრიცხვის მიერ მოცემული 1922 წელს. საქართველოს სამხატვრო აკადემიის მმართველის მოწმობა მოცემული 1923 წელში. პირველი პროფესიონალი შრომის სკოლის სამსახურის მოწმობა და პირადობის ბარათი მოცემული ტფილისის ქალაქის მდილიცის მიერ 1922 წელში, რომელიც დღიდან დაკარგვისა ითვლება გაუქმებულად.

ირაკლი იაკობის ძე ტოფაძე.

1-1

№ 430

ლენინსა ევროპაზე და აღდგენა სოციალური და დემოკრატიული პოლიტიკის. (კურსივი ჩემია).

ამ დეკლარაციის აზრი ნათელია: ინტერნა-ციონალური მუშათა ასოციაციის გავრცელება არის შედეგი პროლეტარიატის გამარჯვებისა ბურჟუა-ზიაზე, რაც თავის თავად იწვევს ყოველგვარ დე-სპოტისმის მოსაპოვებლად და ერთა დამოუკიდებლობის აღდგენას.

1915 წ. ამხ. რიანაშვილი გამოაქვეყნა ენგელ-სის 1866 წ. დაწერილი წერილი: „Что делать рабочим классам с Польшей?“ ამ წელიწადში ენგელის სწერს: „რუსეთი არის მეტაბოლიზ-მის რაოდენობის მოპარულ საკუთრებისა“ (ე. ი. დაზარალებული ნაციებისა), რომელთა უკან დაბრუნება მას მოუხდება ანგარიშის გასწორების დროს“ (იხ. ლენინის წიგნი—გვ. 200) პროლეტარიატის გამარ-ჯვება მთელს მსოფლიოში დაახლოებს რუსეთის ცა-რიზმს, გაუსწორებს მას ანგარიშებს და ეს პროცე-სი თავისთავად გამოიწვევს რუსეთში დაზარალებუ-ლების „უკან დაბრუნებას“, თავის თავის დაბრუ-ნებას, დამოუკიდებლობას.

ეს დოკუმენტები გარკვევით ატყევენ იმას თუ როგორ პოლიტიკას უნდა დაადგეს გამარჯვე-ბული პროლეტარიატი, მარქს-ენგელის პროგნოზით საერთოდ ეროვნულ საკითხში და საერთოდ რო-გორ ფორმებში უნდა უზრუნველყონ ერების ინტე-რესები.

მაგრამ მოიპოვება ენგელსის ამაზე უფრო სა-უფრადღებო დოკუმენტი, რომელშიც იგი იძლევა პასუხს მრავალ სერიოზულ და პრინციპიულ სა-კითხებზე შესახებ. 1882 წ. ე. ენგელსმა „მისწერა კ. კაუტსის აღნიშნული საკითხის შესახებ საინტე-რესო წერილი: ჩვენ მოგვყავს მხოლოდ უმთავრესი ნაწილები ამ წერილიდან, ენგელსის სწერს კარლ კაუტსის.

„...ჩემი აზრით, ნამდვილი (существенно) კო-ლონიები, ე. ი. მიწა-წყალი, ევროპელ მოსახლეო-ბით დაკავებული, კანადა, კაპი, ავსტრალია, ყვე-ლა შეიქმნა დამოუკიდებელი; მხოლოდ დამო-რჩილებული მიწა-წყალი კი, ადგილობრივ მცხოვ-რებთ მიერ დასახლებული, ინდოეთი, ალჟირი, ჰო-ლანდიის, პორტუგალიის, ისპანიის სამფლობელოე-ბი პროლეტარიატს დასპირდება დროებით გადმოი-ღოს пережить და რაც შეიძლება საჩქაროდ მიი-ყვანოს დამოუკიდებლობამდე, სახელდობრ თუ რო-გორ გაიშლება ეს პროცესი, ამის თქმა შეუძლია. ინდოეთში, შეიძლება, რევოლუციური მოახდინოს, ეს თითქმის შესაძლებელია და, რადგან განმათავი-სუფლებელ პროლეტარიატს კოლონიურ ომების წარმოება არ შეუძლია, ამას ის უნდა შეუთავსდეს, ამასთანავე ცხადია, საჭმე რაიმე ნაკლებად არ დასრულდება. მაგრამ ამგვარი მოვლენები განუ-ყოფელია ყველა რევოლუციისაგან. ამგვარივე შე-მოხვედრებს შეიძლება ადგილი ექნეს სხვა მხარეე ბოთ, მაგ. ამერიკასა ან ეგვიპტეში, და ჩვენთვის ეს აუცილებლად ყველაზე უკეთესი იქნებოდა. ჩვენ

სამუშაო საკუთარ სახლშიც საქმიად გვექნება რაც მხოლოდ ევროპასა და ჩრდილო ამერიკაში მოხდე-ბა როგორგანაცა, ეს ისეთი კოლოსალური ძალაა ან ისეთი მაგალითის მოგვეცემს, რომ ნახევრათ—გა-ნათლებული ქვეყნები თავის თავად გამოგვეყვინ ჩვენ; ამაზე კი მხოლოდ ერთი ეკონომიური მო-თხოვნილება იზრუნებენ თუ როგორი სოციალური და პოლიტიკური ფაზები უნდა გაიაროს ამ ქვეყნებმა, სანამ ისინი სოციალისტურ ორგანიზაციამდე მი-ღწევდნენ. ამის შესახებ, მე ვფიქრობ, ჩვენ შეგვე-ძლო რამდენიმე მხოლოდ უნაყოფო პაპოტეზების წამოყენება. ერთი კი უმჯობესია: გამარჯვებულ პროლეტარიატს არ შეუძლია არც ერთ უცხო ხალხს მოახვიოს რაიმე გაბედნიერება, რომ ძირი არ გამო-უთხაროს ამით თავის საკუთარი გამარჯვებას („по-бедаоносный пролетариат не может никому чу жему периоду навязывать никого опастанавле-ния, не подымая этим свой собственный по-бедн“). რასაკვირველია, ამით არ ისპობა არავი-თარს შემთხვევაში სხვა და სხვა სახის თავდაცვი-თი ომებმა“ (იხ. ლენინის მე XIX-ე წიგნი. გვ. 209, კურსივი ჩემია).

ეს წერილი მეტად ძვირფასი დოკუმენტი არის მრავალ საყურადღებო საკითხების გამოსარკვე-ვად. უწინარეს ყოვლისა ის ჩვენ გვჩვენებს, რომ გამარჯვებულმა პროლეტარიატმა უნდა გაანთავი-ეს უცხოის მონობისაგან ყველა ერები, სულ ერთია ეს ევროპის განათლებული ნაციები იქნება, თუ ჩა-მორჩენილ ქვეყნების კოლონიალური ხალხები, და მოუპოვოს მათ დამოუკიდებლობა. ის ხალხები კი, რომელთაც ეს არ შეუძლია დღეს დღეობით, თან-და თან მიყვანილ უნდა იქნეს დამოუკიდებლობა-მდე, 2). ურთიერთობის დაამყარებს და განამტკი-ცებს სოციალისტურ ქვეყნებს და ნახევრად—განა-თლებულ ქვეყნებს შორის უმთავრესად ეკონომიური ინტერესები და სარგებლიანობა. სოციალისტური კულტურის ძვირფასი ნაყოფი და მისი უპირატე-სობანი თავისთავად უდიდეს გავლენას მოახდენს ამ ხალხებზე და ჩაბაძს მათ სოციალისტურს წარ-მოებაში. ასეთს შემთხვევაში გადამტკილ როლს თამაშობს არა ძალ დატანება და „ძალით გაბე-ნიერება“, არამედ ინტერესთა შეთანხმება და ურ-თიერთ დახმარების პრინციპი.

შეხამე მთავარი საკითხი შეეხება იმას, თუ როგორი პოლიტიკური და სოციალური ფა-ზები უნდა განვლო ჩამორჩენილმა ქვეყნებმა, რომ მივიღო სოციალისტურ ორგანიზაცია-მდე. ეს არის ერთი მეტად სერიოზული და უაღრესად პრაქტიკული მნიშვნელობის სადღისო საერთაშორისო ამოცანა: თანამედროვე უცილოდ დაწყებულ სოციალისტურ რევოლუციის პროცესში ჩაბმულნი არიან ევროპის, ამერიკისა და სხვათა განათლებულ ერებთან ერთად ნახევრად კაპიტა-ლისტური და ნახევრად—ფეოდალური ქვეყნები. რა უნდა ქაინდ ამ ერებმა, უნდა განვლო კაპიტა-ლისტური ფაზა საყვებით. თუ პროლეტარიატი მას

ამიერ-კავკასიის რკინიგზის მმართველი

სამმართველო

ა ც ნ ო გ ე ზ ს

ყველა სახელმწიფო დაწესებულებებს, კოაპერატიულ ორგანიზაციებს, კერძო პირებს და ცალ-ცალკე ბაღების მეპატრონეთ,

რომელიც დაინტერესებული არიან ხიხისა და ბოსტნეულის გახმობაში, რომ მიმდინარე სეზონში ამიერ-კავკასიის ფარგლებში განზრახულია მოწყვოს

ხილისა და ბოსტნეულის გახმობა

მატარებლის, ექსპლუატაცია რომელსაც ყოველგვარი საქარხნო მოწყობილობა ექნება ნედლი მასალის მექანიკურად გადამუშავებისათვის (ალუბალი, ჭერამი, უნაბი, ატამი, ვა-შლი, კარტოფილი, სტაფილო და სხვა ხილი და ბოსტნეული) გამხმარ პროდუქტებში.

1) ნედლი მასალა შეიძლება ჩაბარებულ იქნეს გადამუშავების ღირებულების გადახ-დით, მაგრამ არა უმეტეს ერთი მანეთისა თვითველ ფუთ გამხმარ პროდუქტებზე; იმ ხი-ლისა და ბოსტნეულისათვის, რომელთა გასაყვალის პროცენტი დიდია, გადამუშავების ფასი შეიძლება თანაბრად შემცირებულ იქნეს.

2) გადამუშავების ფასი შეიძლება გადახდილ იქნეს თანაბარი ღირებულების ნედლი მასალით ან ნაწილობრივ ფულით და ნედლი მასალით.

3) შემკვეთებს მთელი რიგი შეღავათებისა ეძლევათ ტარანსპორტირებისა, შენა-ხვისა, რეალიზაციისა და ფრახტის გადახდაში, აგრეთვე ეძლევათ სესხი გადამუშავებულ პროდუქტის გირაოს ქვეშ.

4) ტარის შეძენის სრულყოფის, რომელიც დამზადებულ პროდუქტის ჩასაწერად არის საჭირო, ხილისა და ბოსტნეულის გამხმობი მატარებელი ყუთების დასაზადებლად ღებუ-ლობს შეკვეთების კლიენტებისათვის ხელსაყრელ პირობებში. მატარებელი იღებს შეკვე-თებს აგრეთვე მორისა და ფიცრების დასახერხავად, ხმელ ხელსაწყოების რემონტისათვის და ხორბლეულ პროდუქტების დასაფუკლად; ყველა ეს სამუშაოები შესრულებული იქნება მატარებლის დამხმარე მოწყობილობის საშუალებით; ყველა იმათ, ვისაც სურს მატარებლით სარგებლობა, წინადადება ეძლევათ თავის დროზე შეიტანონ განცხადება, რადგან შეკვე-თების შესრულება ხდება რიგის წესით და იმ რაიონების შეთანხმებით, სადაც მატარე-ბელმა უნდა იმუშაოს.

ცხოვებისათვის უნდა მიმართო ამიერ-კავკასიის რკინის გზათა სამმართველოს ეკო-ნომიურ სამსახურს (სადგურის ქ. № 1, მე-2 სართული, ოთახი № 57).

ნ-4

№ 378.

გამოუძენის ახალ ფორმებს განვითარებისათვის? ენ-გელსი ამ ფორმების შესახებ არაფერს გვეუბნება, მაგრამ საკითხის „პაპოტეზებით დაყენება“ თავის-თავად მოწმობს, რომ მას ევროპასა და ამერიკაში დაწყებულ პროლეტარულ რევოლუციის დროს აღარ მიაჩნია საჭიროდ ნახევრად ჩამორჩენილ ქვეყ-ნების კაპიტალიზმისა გაგრძელებას და ამგვარად კაპიტალიზმის განვითარება მთელს მსოფლიოში თავის ლოლიკურ შესაძლებლობამდე იქნეს მიყვა-ნილი.*)

ენგელსმა მხოლოდ გვანიშნა ახალ ფაზების შესაძლებლობაზე, მაგრამ მისი კონკრეტული ფორმა არ მოგვცა. ვიმეორებ, ეს არის თანამედ-როვე პროლეტარულ მოძრაობის კოლონიალურ პო-ლიტიკის ერთ-ერთი ძირითადი ამოცანა, და ის, რაც ვერ სთქვა ენგელსმა გარკვევით, მის შესახებ დამთავრებული სისტემა მოგვცა ამხ. ნ. ლენინმა და მთელმა მესამე ინტერნაციონალმა. 1920 წ. კო-მინტერნის მეორე კონგრესზე ეს საკითხი დაისვა მთელი თავისი სიმძიმით კოლონიალურ და ნაციო-ნალურ საკითხების განხილვის დროს და ამის შე-სახებ გამოტანილი იქნა შესაფერისი დადგენილე-ბა. მე აქ მოვიყვან ამხ. ლენინის სიტყვის ნაწილს, რომელიც გადმოგვეცემს კომისიამ წარმოებულ დე-ბატების შინაარს ინდოეთის კომუნისტის ამხ. რიასა და თვით ლენინის მიერ წაყენებულ თეზისების შე-სახებ. ამხ. ნ. ლენინი კონგრესის სხდომაზე ამ-ბობს.

„საკითხის დაყენება იყო შემდეგნაირი: შე-გვიძლია ჩვენ ვიცნოთ სწორად მტკიცება, რომ სა-ხალხო მეურნეობის კაპიტალისტური საფეხურით აუცილებელია იმ ჩამორჩენილ ერებისათვის, რო-მელიც დღეს თავისუფლებიან და რომელთა რიგ-ში ახლა, ომის შემდეგ, სწანს მოძრაობა პროგრე-სის გზით. ჩვენ უპასუხეთ ამ კითხვებზე უარყოფი-თად. თუ რევოლუციონერი გამარჯვებული პრო-ლეტარიატი გასწევს მათ შორის სისტემატიურ პროპაგანდას, საბჭოთა მთავრობები კი მივლენ მათ-თან დასახმარებლად მათ განკარგულებაში არსე-ბულ ყველა საშუალებებით, მაშინ არ არის სწორი მოსაზრება, რომ კაპიტალისტური საფეხური განვი-თარებისა აუცილებელია ჩამორჩენილ ერებისათვის. ყველა კოლონიებისა და ჩამორჩენილ ქვეყნებში ჩვენ უნდა შევქმნათ არა მარტო კადრის დამოუკიდებელ მებრძოლთა, პარტიული ორგანიზაციები, არა მარ-ტო უნდა გავსწოთ პროპაგანდა გლეხთა საბჭოე-ბის ორგანიზაციისათვის და ვეცადოთ შეუფარდოთ ისინი არა-კაპიტალისტურ (но капиталистическим) პირობებს: არამედ კომუნისტურმა ინტერნაციონალ-მა უნდა დააწყოს და თეორიულად დაასაბუთოს ის დებულება, რომ ყველაზე უფრო მოწინავე ქვე-ყნების პროლეტარიატის დახმარებით ჩამორჩენილ ქვეყნებს შეუძლიათ გადავიდნ საბჭოთა სისტემაზე და განვითარების განსაზღვრულ საფეხურების გავ-

*) ამ საკითხს ენგელსიც და მარქსიც აგრეთ-ვე რუსეთის შესახებ წერილებში ეხებოდნენ ს. დ.

ლით—კომუნისტში, (და ამით) გვერდი აუარონ კა-პიტალისტური განვითარების სტადიას“ (იხ. ნ. ლე-ნინის მე-XIX ტომი გვ. 246 კურსივი ჩემია).

ამხ. ლენინმა და მთელმა მესამე ინტერნაცი-ონალმა დაჩაგრულ, ჩამორჩენილ და ევროპის კაპი-ტალისტების ექსპლუატაციის ობიექტად გადაქცე-ულ-ერების აჯანყების ლოზუნგი გადაისროლა და მასთანვე ამ ხალხებს გარკვეული გზა დაუსახა სო-ციალისტურ ორგანიზაციამდე მისაღწევად. ამ პო-ლიტიკაში გადამტკილ როლს თამაშობს დასავლეთ პროლეტარიატის აქტიური მოქმედება და ახალი სოციალური ორგანიზაციის გავლენა. თვით ენ-გელსი 1893 წ. ნიკოლოზონისადმი წერილში ამ-ბობდა: „... არც რუსეთსა და არც რომელიმე სხვა ქვეყანას შეუძლებელია განვითარდეს პირველყო-ფილ სათემო კომუნისტურიდან რომელიმე უფრო უმაღ-ლესი სოციალური ფორმა, თუ ეს უფრო უმაღ-ლესი ფორმა არ არსებობს უკვე სინამდვილე რომელიმე სხვა მხარეში და არ წარმოადგენს გვარად როგორც ნიშნის წაბადისათვის“ (Паче-на“ გვ. 312).

მაგრამ დაუბრუნდეთ ჩვენს საკითხს. ჩვენ გე-დავთ, რომ გარდამავალ პერიოდისათვის ენგელსი ერების განთავისუფლების გეგმებს ადგენს და გარ-კვეულს ფორმას იძლევა იმისათვის, თუ როგორ უნდა განხორციელდეს ეს განთავისუფლება. პრო-ლეტარული რევოლუცია, ერთის მხრით, არღვევს კაპიტალიზმის მიერ გამოქვეყნებულ მონობის ჯაჭვებს, ამსხვრევს იმპერიალიზმის ბატონობას და ანიჭებს ერებს დამოუკიდებლობას, მეორეს მხრით, ის თვით კაპიტალისა და მისი პოლიტიკური ზედნაშენების მოსპობით სპობს „ნაციის ორგანიზმზე“ აღმოცე-ნებულ პარაზიტს—სახელმწიფოს, რომელიც „საზო-დოობის ამ საზოგადოების წყენითა და ხელს უშ-ლის მის თავისუფლად განვითარებას“, ამით ყო-ველი „ნაცია აღწევს მთლიანობას“. (მარქსის სიტ-ყევბია). ძველი სახელმწიფო აპარატის დასხვრე-ვითა და მშრომელთა უმეტესობის ძალა-უფლების განმტკიცებით „ნაციის მთლიანობა რეალურ სი-ნამდვილედ ხდება“,—მთელი კაპიტალი, მთელი წარმოება და მთელი აღმ-მცემლობა თავმოყრილი იქნება ერის ხელში“ (ენგელსის სიტყვებია) და ამ საშუალებითა და გზით ერი გადადის კომუნისტურ ასოციაციაში. მასთანვე ერთად შორის მყარდება სრული სოლიდარობა და თანასწორობა: ... „მოს-პობა ექსპლუატაცია ერთი ნაციისა მეორე ნაციის მიერ. კლასთა წინააღმდეგობის დამხობასთან ერ-თად ერი დაეხმობა ერთა მტრული განწყობი-ლება ერთმანეთისადმი“. ეს არის „კომ. მანიფეს-ტის“ ძვირფასი სიტყვები, რომელიც მე რამოდენი-მეჯერ მოვიყვანე.

უკანასკნელ წერილში მე შევეხები პირველ ინტერნაციონალის ეროვნულ პოლიტიკას და მარქს-ენგელსის როლს ამ საკითხში.

სან—დონი.

(მ. მდგეი იქნება).